

Blaženi Alojzije Stepinac

Blaženi Alojzije Stepinac rodio se u Brezariću pored Krašića 8. svibnja 1898. kao peto od osmero djece u obitelji Josipa i Barbare, rođene Penić. Kršten je drugi dan po rođenju u župnoj crkvi u Krašiću, a dali su mu ime Alojzije Viktor. Završio je četiri razreda u mjesnoj osnovnoj školi, pa je 1909., kad mu je bilo 11 godina, otišao u Zagreb u klasičnu gimnaziju kao učenik koji plaća školovanje. Maturirao je 1916., a nekoliko dana nakon toga, upravo uoči osamnaestog rođendana, pozvan je u austrougarsku vojsku, te je 29. lipnja stupio u 96. Karlovačku regimentu i otišao na šestomjesečnu obuku u Rijeku. U Prvom svjetskom ratu borio se na talijanskoj fronti. U srpnju 1918. ranjen je u nogu, te idućih pet mjeseci provodi kao zarobljenik u nekoliko talijanskih logora gdje se prihvatio učenja talijanskog jezika. Pred kraj rata, osnovana je Jugoslavenska legija koja je poslana boriti se na Solunskoj fronti. Otpušten je iz logora i poslan u Solun gdje je proveo Božić u karanteni. Prave borbe bile su okončane i Stepinac se razvojačio u proljeće 1919. te vratio kući.

Po povratku kući otac ga je nagovarao da ode na sveučilište. U jesen 1919. odlučuje se za agronomiju koja bi mu omogućila da pomaže ocu na već znatnom obiteljskom imanju. Odlučio je napustiti studij na kraju prvog semestra i vratio se pomagati ocu. Oca ovakva odluka nije razveselila ali se pomirio sa sinovljevom odlukom i dao mu da brine o jednom o najvećih obiteljskih posjeda u Kamenarevu. Doselivši se u Kamenarevo, pristupio je mjesnom ogranku Katoličke mladeži. Tada je Josip počeo misliti kako je vrijeme da se njegov sin oženi i to mu je rekao. Alojzije je birao po svojoj volji i odlučio pisati Mariji Horvat, kćeri svog učitelja iz osnovne škole. Ona se s obitelji preselila u Zagreb i prosidba putem pisma ju je iznenadila. Zaruke su sklopili putem pisama, kojih su kasnije mnogo razmijenili, no, s vremenom je Stepinac pisao sve rjeđe i sa sve manje interesa. Marija mu je vratila prsten „teška srca i sa suzama u očima“, a Stepinac je nije pokušavao navesti da se predomisli. Vratio joj je njena pisma i zamolio je da uništi njegova, poželjevši joj svako dobro u budućem životu.

Stepinac je i dalje bio bez određenih nakana, neodlučan što bi učinio u životu. Njegov bivši razrednik u gimnaziji, velečasni Josip Lončarić, pisao mu je 1924. i natuknuo (ne izravno nego u prikriivenoj prisposobi) da svrha njegova života leži u svećeničkom pozivu. I dalje pun sumnji, Stepinac je otputovao u Đakovo na zbor Orlova, jednog od društava Hrvatskog katoličkog pokreta, gdje se upoznao s Franjom Šeperom, njegovim kasnijim koadjutorom i nasljednikom, mladićem koji je upravo maturirao i spremao se poći u jedno rimsko sjemenište. Alojzije mu je povjerio kako i sam razmišlja o svećeničkom pozivu. Ponovno je posjetio Lončarića i rekao mu kako je napokon nakanio stupiti u sjemenište, samo što se nije mogao odlučiti kamo bi pošao. Lončarić ga je uputio da pođe u Rim na Gregorijansko sveučilište kod isusovaca. Napokon je u listopadu 1924. u krenuo u Rim gdje će provesti idućih sedam godina.

Za svećenika je zaređen 26. listopada 1930. u crkvi sv. Petra Kanizija. Među ređenima je bio i budući kardinal Šeper. Mladu je misu služio u crkvi Santa Maria Maggiore na svetkovinu Svih Svetih. U srpnju iduće godine položio je posljednje ispite na Gregorijanskom sveučilištu, stekao naslov doktora teologije i vratio se u zavičaj. Zaustavio se na Trsatu gdje je proveo šest dana, a odatle se javio i u Germanicum, i svojim roditeljima, javljajući im svoj povratak u Krašić. Po povratku, nadbiskup Bauer imenovao ga je svojim ceremonijarom. Nadahnut Stepinčevim zauzimanjem za siromahe, nadbiskup Bauer 25. studenog 1931. osniva Caritas Zagrebačke nadbiskupije, a Stepinac postaje prvi predsjednik te ustanove. Jedna od njegovih prvih akcija na čelu zagrebačkog Caritasa bilo je otvaranje pučkih kuhinja i u tu svrhu je pokrenuo i skroman časopis pod nazivom „Caritas“, kako bi više poticao vjernike na davanje dobrovoljnih priloga.

Nadbiskupom-koadjutorom s pravom nasljedstva imenovan je 1934. Bio je to mukotrpan proces jer je za nadbiskupovo imenovanje trebala, pored papinog blagoslova, i kraljeva privola. Premda nije dosegao kanonsku dob da postane biskupom, imao je doktorat Gregorijanskog instituta i zbog toga je na njega Sveta Stolica blagonaklono gledala, a činjenica da je bio solunski dragovoljac pozitivno je utjecala na kralja. Kada je saznao za imenovanje, Stepinac je isprva želio otkloniti od sebe tu službu, govoreći kako je mlad i sasvim neprikladan, ipak prihvaća službu. Stepinac je tada za svoje geslo uzeo riječi: *In Te, Domine, speravi* (U tebe se, Gospodine, uzdam). Nakon smrti nadbiskupa Bauera 7. prosinca 1937., postaje zagrebačkim nadbiskupom. Tijekom svoje nadbiskupske službe podržavao je rad Katoličke akcije, za koju je bio odlučan da se drži isključivo evanđeoskih načela, bez ikakvih političkih primjesa. Prihvatio se i izgradnje novih crkava i osnivanja novih župa u Zagrebu i okolici, te je izgrađeno šesnaest crkava i četrnaest župa. Da to nije učinjeno tada, u vremenima koja su uslijedila to bi bilo nemoguće. U svome djelovanju vodio je brigu o katoličkome tisku, bio poznat kao branitelj života i obitelji, isticao važnost euharistije i sudjelovao na euharistijskim kongresima. U svoju nadbiskupiju pozvao je različite redovničke zajednice koje tu još nisu djelovale. Tako je u Brezovici osnovan prvi samostan karmelićanki u Hrvatskoj, dovršen 1944. Katolička crkva je u prvoj Jugoslaviji bila u neravnopravnom položaju, a dugotrajni pregovori između vlade i Svete Stolice okončani su konkordatom potpisanim 1935. Konkordat je, međutim, bio odbačen, a situaciju i za Crkvu i za vjernika postajala je sve teža. U takvim prilikama, kada su već počela i politička previranja u tadašnjoj državi, Stepinac dočekuje početak rata.

Nakon uspostave Nezavisne Države Hrvatske, već je 22. svibnja Stepinac prosvjedovao protiv odredbe da svi Židovi moraju nositi na rukavu Davidovu zvijezdu: "Oduzeti svaku mogućnost opstanka članovima drugih naroda ili rasa i obilježiti ih žigom srama pitanje je čovječnosti i morala... ni ogrezli preljubnici niti bludnice nisu obilježeni vidljivim znakovima." Vidjevši da nove vlasti ne mare za njegove prosvjede poslao je povjerljivu okružnicu svećenstvu: "Kada dođu k vama osobe židovske ili pravoslavne vjeroispovijesti, koje se nalaze u smrtnoj opasnosti, pa zažele konvertirati

na katolicizam, primite ih da spasite ljudske živote. Ne zahtijevajte od njih nikakvo specijalno vjersko znanje, jer pravoslavni su kršćani kao i mi, a židovska je vjera ona iz koje kršćanstvo vuče svoje korijene. Uloga je i zadaća kršćana u prvom redu spasiti ljude. Kada prođe ovo vrijeme ludila i divljaštva, ostat će u našoj crkvi oni koji budu konvertirali zbog uvjerenja, dok će se ostali, kada opasnost prijeđe, vratiti u svoju."

Nekoliko mjeseci prije kapitulacije Italije, 24. veljače 1943., piše Paveliću: "Sam jasenovački logor sramotna je ljaga na časti NDH. Poglavniče! Onome tko me gleda kao svećenika i biskupa govorim s Kristom na križu: Oče, oprosti im jer ne znaju što čine... To je sramota za Hrvatsku." Iste godine, u propovijedi na svetkovinu Krista Kralja 31. listopada, optužuje rasnu podjelu: "Mi smo uvijek naglašavali u javnome životu principe vječnoga zakona Božjega, bez obzira radi li se o Hrvatima, Srbima, Židovima, ciganima, katolicima, muslimanima, pravoslavcima ili kome drugom. Ali mi ne možemo zvati na uzbunu niti fizički bilo koga siliti, da te vječne Božje zakone vrši, jer svaki čovjek ima slobodnu volju i svaki za svoja djela odgovara prema riječima apostolovim, da će „svaki svoje breme nositi“(Gal 6,5).... Odgovorit ćemo konačno i onima, koji nas optužuju, da smo pristaše rasizma, jer kako vidite, katolička je Crkva u nečijim glavama za sve kriva. Mi smo svoje stanovište prema rasizmu definirali otkad rasizam postoji, a ne možda danas. A to stanovište je kratko i jasno. Katolička Crkva ne pozna rasa koje gospoduju, i rasa koje robuju. Katolička Crkva pozna samo rase kao tvorevine Božje, a ako koga više cijeni, to je onaj, koji ima plemenitije srce, a ne jaču pesnicu. Za nju je kralj u kraljevskoj palači upravo tako čovjek, kao i zadnji siromah i ciganin pod šatorom. Ona među njima ne pozna bitne razlike kao čovjeka. Jedan i drugi imade neumrlu dušu, jedan i drugi su istog kraljevskog podrijetla, vukući svoju lozu od Boga Stvoritelja." U svoju je biskupiju primio protjerane svećenike iz Slovenije, a poticao je i druge biskupije da učine isto. Kod vlasti je prosvjedovao protiv deportacija, odmazda, za uzimao se za ljude koji su odvedeni u logore, a sam se konkretno zauzimao oko spašavanja ljudi i, posebno, djece, spašavajući i židovsku siročad i djecu čiji su roditelji pobjegli u partizane. Na njegovu intervenciju nije srušen pravoslavni hram Preobraženja Gospodnjega u Zagrebu.

Vidjevši da se bliži kraj njegovoj vladavini, s partizanima pred Zagrebom, Pavelić se obratio Stepincu i zamolio ga da vodi privremenu vladu, ali Stepinac je odbio rekavši: "To je vaša stvar kome ćete predati vlast. U politiku se ne miješam, ali ostajem tu, pa bilo što bilo." U Zagreb su partizanske snage ušle 8. svibnja 1945. Nije trebalo puno čekati da se odnosi s novom vlasti zaoštire, osobito nakon što se pojavila Titova izjava u svim novinama u kojoj se on pita - između ostalog - zašto nikada nije objavljeno pastirsko pismo protiv ubijanja Srba u Hrvatskoj. Glavni povod zaoštavanju bio je zahtjev nove vlasti da se u Hrvatskoj osnuje nacionalna crkva, neovisna o Rimu. Crkva je prosvjedovala i protiv svoga teškoga položaja u novoj državi, osobito pastirskim pismom s općih Biskupskih konferencija u Zagrebu, od 20. rujna 1945., u kojemu govori o onemogućavanju

dušobrižništva, oduzimanju imovine, zabrani katoličkoga tiska, zatvaranju škola, izbacivanju vjeronauka iz nastave, poniženjima i šikaniranjima, a govori se o i o zatvorskim kaznama i smrtnim presudama za svećenike, ali o brojnim svećenicima i redovnicima ubijenima bez ikakva suda. Nakon toga, partijski je tisak pojačao napade na Stepinca i biskupe, a uvredljivi natpisi osvanuli su na zidovima kuća u blizini nadbiskupskoga dvora i katedrale.

Dana 18. rujna 1946. godine u pet i trideset ujutro, kada se nadbiskup spremao za svetu misu, policajci su ušli u zgradu nadbiskupije i priveli Stepinca jer je protiv njega podignuta optužnica. Nekoliko mjeseci prije, Vatikanu je upućeno upozorenje da će Stepinac biti uhićen, sa zahtjevom da ga smjene, jer "...Jugoslavija ne može tolerirati građane koji su služili interesima drugih..." Vatikan je o tome obavijestio Stepinca rekavši mu neka sam odluči o tome što će učiniti, ali da ga neće prisiljavati da napusti Jugoslaviju. Stepinac je odlučio ostati. Suđenje se održavalo u dvorani tadašnjega fiskulturnog učilišta u Kačićevoj ulici. Predsjednik sudskoga vijeća bio je Žarko Vimpušek, javni tužitelj Jakov Blažević, a Stepinčevi odvjetnici po službenoj dužnosti bili su Ivo Politeo i Natko Katičić. O tomu kako je suđenje teklo, dovoljno govori činjenica da je javni tužitelj govorio 48 sati, a odvjetnici branjenika 20 minuta. Presuda, donesena 11. listopada iste godine, napisana je na pet stranica, a nadbiskup je proglašen krivim po svim točkama optužnice i osuđen na kaznu lišenja slobode s prisilnim radom u trajanju od 16 godina, te na gubitak političkih i građanskih prava u trajanju od pet godina. Nakon presude, 19. listopada 1946. prebačen je u lepoglavsku kaznionicu na izdržavanje kazne. Tu je proveo slijedećih pet godina. Stepinčev dnevni raspored bio je jednostavan: ustajao je u 5 i spremao se za misu koju je služio u 6 sati. U 9 sati imao je šetnju po dvorištu. U podne su mu donosili ručak, a potom je slijedio kratak odmor i nova šetnja u 15 sati. Bili su mu dopušteni povremeni posjeti. Majka Barbara vidjela ga je dvaput (1947.) prije nego li je umrla, a Stepinčeva sestra Štefanija dolazila je redovno dvaput mjesečno donoseći mu knjige, rublje i druge potrepštine. Papinski nuncij mons. Hurley uspio ga je vidjeti jedanput nakon suđenja i tri puta u Lepoglavi. O zbivanjima u svijetu nije puno mogao doznati, a puno vremena posvećivao je molitvi, pisanju i prevođenju.

Iz zatvora je pušten „na uslovni otpust“ , znatno narušena zdravlja, 5. prosinca 1951. i prebačen u kućni pritvor u Krašić. Ondje je stanovao u župnom dvoru sa župnikom Josipom Vranekovićem. U župi je djelovalo i pet časnih sestara. Na župnikovo pitanje što će ondje raditi, nadbiskup je jednostavno odgovorio da će biti njegov kapelan. Isprva ga policija nije pratila, ali kasnije je bio pod stalnom prismotrom. U međuvremenu su se pojačavali pritisci da se katolička crkva u Hrvatskoj odcijepi od Rima, a vlast je nudila povlastice svećenicima koji su pristupali svećeničkim udruženjima. Od kraja 1952. nitko nije mogao doći u Krašić posjetiti ga. Jugoslavija prekida diplomatske odnose sa Svetom stolicom 17. prosinca 1952. U takvoj situaciji, papa Pio XII. imenuje

ga kardinalom 12. siječnja 1953. Bulu o imenovanju nije primio u Rimu, nego je poslana u Krašić, a dobio ju je oštećenu pri otvaranju njegove pošte koja se kontrolirala.

Stepincu je dijagnosticirana *polycythemia rubra vera*, rijetka bolest krvi koja se mogla liječiti samo u inozemstvu, kamo je Stepinac odbio otići, ne želeći ostaviti svoj narod, kao što nije otišao ni na konzistorij u Rim kada je imenovan kardinalom. Kardinal je radio u tajnosti oko imenovanja svoga nasljednika. U zagrebačkoj katedrali, 21. rujna 1954., održana je konsekracija Franje Šepera, za vrijeme koje je Stepinac molio u crkvi u Krašiću. Uz kardinalovu osnovnu bolest, pojavljivali su se i drugi zdravstveni problemi i stanje je bivalo sve teže. Bolest se nije mogla obuzdati i 10. veljače 1960., u 14 sati i 15 minuta je preminuo. Zadnje su mu riječi bile: „*Fiat voluntas Tua*“ (budi volja Tvoja). Nakon Stepinčeve smrti, nadbiskup-koadjutor Franjo Šeper naredio je da zvone sva zagrebačka zvona i da se na zvonnicima istaknu crne zastave. Inzistirao je da se nadbiskup, kao i svi njegovi prethodnici u posljednjih 500 godina, pokopa u zagrebačkoj prvostolnici, a ne u Krašiću, kako su namjeravale vlasti. Državni je radio javio slijedeću vijest:“ U Krašiću kraj Zagreba umro je dr. Alojzije Stepinac.“ Kardinal Stepinac je pokopan ispod glavnog oltara pokraj lijesa biskupa Maksimilijana Vrhovca. Pogrebni je obred završen pjevanjem pjesme *Ecce quomodo moritur iustus* (Evo kako umire pravednik).

Proces za proglašenje blaženim i svetim pokrenut je u tajnosti 1980., a Slugu Božjega kardinala Alojzija Stepinca blaženim je proglasio Papa Ivan Pavao II. na misi u Mariji Bistrici 3. listopada 1998, a u tijeku je postupak za njegovo proglašenje svetim.

Kao mladi nadbiskup koadjutor, Stepinac je postao članom Franjevačkoga svjetovnog reda, tada Trećeg reda sv. Franje. Zbilo se to na završetku Prvoga profesorskog kongresa slavenskih franjevačkih provincija u Zagrebu, 29. rujna 1935. Pasac je primio iz ruku tadašnjeg generalnoga ministra franjevačkoga reda fra Leonarda Bella, a kao redovničko ime uzeo je ime svoga prethodnika bl. Augustina Kažotića. Svečane zavjete je imao 8. prosinca 1936. Stepinac je svoj pasac do smrti vjerno nosio. Opasan njime leži i u zagrebačkoj katedrali. Što je franjevačko u njegovome djelovanju? Prije svega, žar u propovijedanju Božje riječi, iz kojega je zračilo duboko vjerničko uvjerenje. Govor mu je bio kratak i na razini slušateljstva. Stepinac je živio i umro siromašan. U svojoj oporuci, četiri mjeseca prije smrti, piše: „Osim navedenih dragocjenosti koje sam dobio na dar(bio je to naprsni biskupski križ i biskupski prsten što je dobio od pape Pija XII., odnosno Ivana XXIII.), ja ne ostavljam nikakve imovine, ni pokretne, ni nepokretne. Što god sam primao kao zagrebački nadbiskup, a nije mi bilo nužno za osobne potrebe, to sam upotrebljavao prema propisima Crkvenoga zakonika *pro pauperibus et piis causis* (za siromahe i pobožne svrhe). Prema tomu nemam poslije smrti što ostaviti...Još jednom izjavljujem da nemam nikakvoga vlasništva, pa što bi se našlo kod mene, vlasništvo je Zagrebačke nadbiskupije i njoj se ima vratiti nakon moje

smrti.“ Od početka svoje službe se nadbiskup nadahnjivao nekim osnovnim franjevačkim vrednotama, kao što su poniznost, duh molitve, dobrotvornost, zauzetost u apostolskome djelovanju, osjećaj crkvenosti. U njegovoj svećeničkoj i biskupskoj službi središnje je mjesto imala Božja riječ kojoj je nastojao biti poslušan. Od početka svoga djelovanja, „nije težio za lakšom službom, utjecajnijim mjestom ili čašću“. Njegovao je duh molitve i bio stalno bio uronjen u Boga, po čemu se pokazuje istinskim „sinom svetoga Franje“, kako se nazvao na prigodnoj večeri prilikom ulaska u Treći red. Imao je iskreno povjerenje i ljubav prema Majci Božjoj koje je ponio još iz roditeljske kuće. Njegovo supatništvo s Kristom sve do smrti na križu, poput onoga Franjinog, vidljivo je od početka njegove nadbiskupske službe. Od početka ju je vidio kao nošenje križa, osjećajući težinu vremena u kojemu je živio. Želio je taj križ nositi „*patienter, libenter, ardentem*“ (strpljivo, slobodna srca, svim žarom). Cijeli je život rastao u prihvaćanju otajstva križa. Stepinčeva ljubav prema Crkvi, poput one Franjine, bila je unutarnja, duboka, plod njegove vjere. Njegovao je ljubav prema univerzalnoj Crkvi, kao i prema Zagrebačkoj nadbiskupiji i Crkvi u svome narodu. Crkva mu je bila nešto sveto i prisno, zbog čega je bio pripravan trpjeti, osobito za njezinu slobodu i jedinstvo. Još od mladih svećeničkih dana, a kasnije i kao biskup, pokazivao se bratom siromašnih. Pokrenuo je Caritas, socijalne tjedne, bio prijatelj djece i zaštitnik prognanika. Znao je uzimati svoje obroke i nositi ih sirotinji. Kasnije, u zatočeništvu, znao je sve razdijeliti, pa se znalo dogoditi da za sebe u potrebi ne bi imao ni novčića. Djelovao je u duhu Reda, u kojemu su djela milosrđa oduvijek bila središnji oblik apostolata.

Po ovim vrednotama koje je blaženi Alojzije Stepinac njegovao i živio, postao je uzor svim svjetovnim franjevcima. On je i zaštitnik Zagrebačkog područnog bratstva Franjevačkoga svjetovnog reda i neprestani je nadahnitelj i uzor u življenju kristova Evanđelja po Franjinu primjeru.